

“INGLIZ TILINI O’RGANISHDAGI MUAMMOLAR”

GDPI dotsenti, PhD

Djurayev Ikrom

GDPI talabasi

Muhriddin Safarov

Kalit soʻzlar: *C1, B2, IELTS, Multi-level, Listening va Reading.*

Bizga maʼlumki bugungu kunda ingliz tili oʻrganuvchilar soni ortib bormoqda. Negaki, Oʻzbekistonda yoshlarni ingliz tilini oʻrganishi uchun judda koʻp sharoitlar va talablar bor. Agar oʻqtuvchi boʻlsangiz va sizda C1 darajasidagi milliy sertifikat yoki shunga teng xalqaro sertifikat boʻlsa, olayotgan maoshingizga 50 % ustama yaʼni qoʻshimcha pul mablagʻi beriladi. Yoki agar siz abiturent boʻlsangiz va sizda B2 milliy sertifikari yoki shunga teng xalqaro sertifikat boʻlsa, ingliz tili blokingizdagi testning maksimal bali berilad va siz bu testni ishlashdan ozod etilasiz. Maʼlumot uchun: agar ingliz tili sizning asosiy blokingiz boʻlsa sizga 30 ta savol 93 ball beriladi. Agar ikkinchi blokingiz ingliz boʻlsa sizga 30 ta savol uchun 66 ball beriladi va siz bu blokni ishlashdan ozod etilasiz.

Buncha imkoniyatlarni bilgandan soʻng insonni ingliz tilini oʻrganishga boʻlgan qiziqishi yanada ortadi. Lekin baʼzi insonlar yani ingliz tilini oʻrganuvchilar bu tilni oʻrganish davomida koʻplab xatolarni qayta va qayta qilishadi. Oʻylaymanki, bugungi maqola oʻsha muammolarni toʻliq yoritib beradi va ularga yechim boʻla oladigan bir qancha yoʻllarni koʻrsatib beradi.

NOTOʻGʻRI MAQSAD

Koʻplab ingliz tilini learners yaʼni oʻrganuvchilar qiladigan xatolardan biri bu notoʻgʻri maqsad qoʻyish. Ular ingliz tilini faqat IELTSdan 5.5 ball olish uchun yoki Multi-leveldan 51 ball bilan B2 olish uchun oʻrganadilar. Bu ingliz tilini oʻrganish uchun qoʻyilgan maqsad emas. IELTS 5.5 ball va Multi-level 51 ball bilan olingan B2 sertifikati, bu, shunchaki, sizga beriladigan 93 ball yoki 66 ball ning soʻraladigan eng kichik sharti. Yani siz IELTS 5.5 olasiz va sizning yoʻnalishingizga qarab 93 yoki 66 ball beriladi. Hoʻp! Ball berar ekanku, “buni nimasi yomon?” deyishga shoshilmang! Inson psixologiyasida shunday narsa borki, inson qoʻygan maqsadiga yarasha harakat qiladi. Yaʼni shunchaki IELTS 5.5 yoki 51 ballik B2 sertifikati yetadi degan bola va haqiqatdan ham ingliz tilini oʻrganishga bel bogʻlagan bola oʻrtasida osmon va yerchalik farq boʻladi. Va yana shuni aytish lozimki, koʻplab yuqoridagi misol kabi oʻziga notoʻgʻri maqsad qoygan bollar baʼzan oʻsha IELTS 5.5 ballni ham qoʻlga kiritmaydi.

Shuning uchun inson doim oʻziga ishonishi va oʻzi uchun eng yaxshisini tillashi kerak. Misol uchun men, 55 ball bilan qoʻlga kiritilgan B2 sertifikati egasiman. Kimdir aytishi mumkin: “Bu ham 51 ball bilan deyarli tengku”. Ha toʻgʻri bu ball zoʻr emas. Lekin gap bunda ham emas. Men bu imtihonni topshirishdan oldin IELTS mock exam topshirganman.

Qo'shimcha malumot uchun: mock exam – bu haqiqiy IELTS imtihonida tushgan va tushishi mumkin bo'lgan savollarga o'zini darajasini bilish uchun real imtohdan oldin topshirish mumkin bo'lgan imtohon turi. Natijam judda yomon chiqdi.

Mukhriddin Safarov's mock result

Listening – 10/40 (imtihoning tinglab tushunish qismi "listening" deyiladi)

Reading – 9/40 (imtihoning o'qib tushunish qismi "reading" deyiladi)

Bu esa IELTS 3.5 ball degani

Lekin maqsadimni to'g'ri qo'ygan edim. Yani maqsadim IELTS 5.5 emas edi. Va nihoyat B2 sertifikatini qo'lga kiritdim. Shuning uchun har doim maqsadni oldinga qo'yish kerak. Agar maqsadingiz shunchaki IELTS 5.5 bo'lsa, "tabriklayman" sizning maqsadingiz ingliz tilini o'rganish emas ekan.

FAKE IELTS TEACHERS

Siz o'zingizga to'g'ri maqsad qo'ydingiz. IELTS 5.5 emas, balki IELTS + 7.0 va kamida C1 darajani olishni o'zingizning asosiy maqsadingiz dedingiz va IELTS dan 8.0 ball olgan o'qtuvchiga bordingiz. Borsangiz u o'qtuvchi hech bunaqa natijaga erishgan odamga o'xshamayapti. Keyin bilsangiz bu o'qtuvchi haligi o'ziga IELTS 5.5 yetadi degan odam bo'lib chiqdi. Shunda bu o'qtuvchiga to'lagan pullingizga achinasizmi yoki sarflagan vaqtingizga? Ha ikkisiga ham achinasiz. Shuning uchun, hurmatli do'stlar, qaysi bir o'qtuvchingiz IELTSdan yuqori ball olganini aytsa, shunday ishonib uning o'quv kurslarini olishga shoshilmang. Shunchaki real sertifikatni so'rang, agar haqiqatdan ham bu ball haqoniy bo'lsa u sizga sertifikatni ko'rsatadi. Lekin qandaydir bahonalar qilsa, sandiqda, yonib ketgan, yo'qotib qoyganman desa bu o'qtuvchini olgan sertifikati rost bo'lishiga ishonish qiyin. Haqiqiy ball egasi, uni yashirmaydi. Yolg'on o'qtuvchining tarbiyalagan shogirdlari yaxshi bo'lishi bu dargumon. Ko'p o'quvchilar aynan shu kabi yolg'on o'qtuvchilarga aldanib qolishmoqda. Menimcha, ozgina e'tiborli bo'lsak bu o'zimiz uchun judda foydali bo'lar edi.

Malumot o'rnida shuni aytib o'tish lozimki, agar kimdir IELTS dan olgan ballini soxtalashtirsa, u inson ikki yil muddatgacha IELTS imtihonini topshirish imkoniyatini cheklashga sabab bo'ladi.

SHUNCHAKI MAQSADSIZLIK

Ko'plab IELTS va Multi-level umuman ingliz tili guruhlardan chetlashtirilayotgan til o'rganuvchilarning asosiy xatosi bu darsga bemaqsad qatnashish. Bu turdagi o'quvchilar, hattoki, IELTS dan 5.5 ni maqsad qilganlardan ham yomonroq. Negaki ularda hech bo'lmasa maqsad bor. Lekin darsga shunchaki kelib ketadiganlar, ba'zan darsga kelib ba'zan kelmay, asosiz sabablar bilan dars qoldiradiganlarda qanday maqsad bo'lishi mumkin? Bu turdagi o'quvchilarga berilgan uyga vazifa darsga borishidan bir soat oldin esga tushadi va shunday kitobning orqasidagi javoblarni ko'chirish bilan qutilib qolishadi. Eng yomoni bu ular bilan bir yoki ikki marta sodir bo'lmaydi. Bu odat har doim, davomiy tarzda takrorlanadi va oxirida esa ularda natija bo'lmaydi. Hamma ayb esa "o'qtuvchida" bo'ladi va bola yangi

o'qtuvchi qidiradi. Eng qizig'i bola yana o'sha odatini yangi o'qtuvchida sinashda davom etadi.

Boshqa turdagi o'quvchilar, ular ustozidan kerakli yo'nalish va ko'rsatmalarni olishadi. Lekin ular hech narsa qilishmaydi. Ular shu bilan cheklanadi. Berilgan yo'nalish va ko'rsatmalar go'yoki ustoz aytmagandek va bola shuning uchun qilmagandek bo'lib qolaveradi.

COMPARING – SOLISHTIRISH

Kimningdir qizi IELTSdan 7.5 olibdi, qo'shnimizni bolasi Multi-leveldan 75 ball bilan C1 olibdi, men ham shunaqa katta ball olaman. Bu gap umuman noto'gri. Siz kimdir zo'r ball olgani uchun yuqori ball olishga majbur emassiz. Ingliz tilini o'rganishni boshlaganingizga ko'p bo'lmadi va darajangiz, ayteylik IELTS 5.5 bo'lib turibdi. Kimdir borib IELTS 8.5 oldi. Siz va uni o'rtasidagi ball shunchaki -3.0 ball emas. Bu 3.0 ballning har bir balli qanchadir vaqt va og'ir mehnatga teng. Siz o'zingizni faqatgina o'zingizga solishtira olasiz. Bir oy oldin, Listeningdan 10 ta savolga javob topayotgan edingiz va hozir esa 15 ta savolga javob topayapsiz. Manashu haqiqiy solishtirish. Bu orqali siz faqatgina o'zingizdagi o'sishni emas, balki qancha mehnat qildingiz va yana qancha mehnat qilishingiz kerak ekanligini bilib olishingiz mumkin.

Ba'zan solishtirish kerak va ba'zan kerak emas. Qachon solishtirish kerak? Qachonki sizda ikkita ingliz tili guruhi bor va birinchi guruhdagi o'quvchilarning darajasi "Advanced" va ikkinchi guruhdagi o'quvchilarning darajasi "Pre-intermediate". Agar e'tibor bersak, birinchi guruhning darajasi ikkinchi guruhdan sezilarli darajada yuqori. Birinchi guruhdagi o'quvchilardan biri unchalik o'zlashtira olmayapti. Guruhga solishtirganda darajasi "Pre-intermediate". Bu bolani guruhini o'zgartirsa bo'ladi. Bu to'gri solishtirish. Lekin, qachon solishtirmaslik kerak? Ko'p o'qtuvchilar bir xil darajadagi o'quvchilarni solishtiradi. Bu nima degani? Mashq beriladi va birinchi o'quvchi 82 ball ikkinchi o'quvchi esa 84 ballni qo'lga kiritadi. Bundan so'ng esa o'qtuvchi nazlida 84 ballni qo'lga kiritgan bola yaxshiroq. Ammo, bu ikki o'quvchining qayt etgan natijasi deyarli bir xil. Umuman olganda bir xil darajadagi o'quvchilarni solishtirish bu yaqqol xato va bundan boshqa narsa emas.